

## טעם בתורה ובמצוות

### הרב יחיאל פליסקין

(פרק מתוך הספר החדש שעתיד בעז"ה לראות אור בקרוב –

”לא יוכלו לכבות – פרקים נבחרים מתורת ההתחזקות”.

ניתן לקבל את מהדורת הביקורת במייל חינם על ידי שליחת בקשה)

ניתן לחוש בתורה ובמצוות - הנאה, עונג, מתיקות נפלאה, וכן שלא מן העולם הזה... חבל לחוות את היהדות בצורה יבשה וטכנית, ולהפסיד את הניגון הנפלא שלה... אם נצא קימעא מהמבט השגרתי, ונצלול לעמקי בית היין, לעולם מלא מיתרים וגוונים... של רגש והתלהבות, חשק ועריבות, חיבור ודבקות, המיית כיסופין, וטעם של עוד...

### מה קרה כשהוא איבד את החשק להנאות

גיון היה צעיר נהנתן חסר מעצורים. כל חייו היו שרשרת בלתי פוסקת של רדיפה אחרי הנאות: ממתקים, אלכוהול, מוזיקה, עישון, ועוד... המבוגרים היו מרבים להטיף לו מוסר, אולם ללא הועיל. בסתר ליבו ידע גיון היטב שהוא צועד בדרך לא דרך. אבל, הוא לא הצליח לשלוט על עצמו. מדי פעם היה נושא תפילה חרישית לאלוקים, שיטול ממנו את כל רדיפת ההנאות, פשוט שיקח ממנו את התאוות, וזהו.

יוס אחד - התקבלה תפילתו! גיון סבל ממחלה כלשהיא, והרופא שרשם לו תרופה, ציין: 10 מיליגרם. אולם גיון הבין בטעות שהכוונה ל: 10 כדורים. ובכן הוא נטל לפי תומו 10 כדורים בזה אחר זה... המינון המופרז הוביל לצניחה קריטית בלחץ הדם שלו, ומוחו קיבל מעט מאד חמצן. הוא עבר החיאה, ולאחר טיפול ממושך שוחרר מבית החולים.

מאותו יום, השתנו חייו. הוא הפסיק לחלוטין את העיסוק ברדיפה אחר הנאות העולם. ידידיו וקרוביו חשבו שהוא קיבל על עצמו 'קבלה' בעת שהיה בסכנה, אבל האמת היתה שהוא פשוט איבד את היכולת לחוות עונג. חוקרי המח יודעים להצביע על איזור מסוים במח האדם שאחראי לייצר את כל תחושות העונג של האדם, והם קוראים לו 'מערכת התגמול'. ומכיון שהאיזור הזה במח של גיון נפגם, הוא פשוט איבד את היכולת לחוש עונג. תופעה הנקראת בלשון הרפואה: 'אנהדוניה', ובעברית: 'אי-נהנות'.

לכאורה, חיים טובים. הן לרגע הזה ייחלו כולם... אולם מהר מאד התברר, שגיון איבד את הטעם בכל הפעולות שבעולם. דברי חכמה ככסילות, דברים טובים כרעים. שום דבר שבעולם לא גרם לו הנאה, הוא איבד את התשוקה בכלל, הפסיק לעשות כל דבר, ושקע בדכאון חסר תקנה (עפ"י מעשה שהיה).

מעשה זה מלמד אותנו, כי הנאות החיים אינן דבר צדדי, אלא הן הגורם המניע את עצם החיים. אם אין הנאות - אין אפשרות לנהל חיים נורמליים. אלא מה? אדם צריך לבחור, עם איזה הנאות לחיות!

### מי צריך יותר הנאות מהחיים - יהודי או גוי?

שמא יאמר אדם: מעשה זה מן הגוים הוא, אבל יהודי אינו צריך ליהנות מחייו. אבל בספרים הקדושים מבואר, שהעקרון הזה נכון עוד יותר לגבי יהודי. כפי שכתב ב'נתיבות שלום':

מדת התשוקה היא הציר המרכזי לחיים הרוחניים של יהודי, וכמאמר רבותינו הקדושים זי"ע, **כי נשמת ישראל היא מעולם התענוג** ומחפשת תענוגים, וכשאין לו תענוגים דקדושה מתורה ועבודת ה', נופלת מדה זו ממדרגתה לתענוגים ותשוקות שפלים ומכוערים. עיקר

העבודה היא להכניס את מדת התשוקה לשרשה ולמקורה בתשוקה דקדושה, להשתוקק אליו יתברך שמו, בבחינת צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, ולך אלי תשוקתי בך חשקי ואהבתי (נתיבות שלום חלק א', עמ' קטז).

והוסיף לבאר בנו, כ"ק האדמו"ר מסלונים שליט"א:

**מדת התענוג אחת היא**, ומי ששבע ומתענג מטובך אינו נמשך לתענוגים אחרים. אבל ללא תענוגים דקדושה **בעל כרחו יפול** לתענוגים גופניים, כלשון ה'יסוד העבודה', כי יסוד ושורש נשמתו של יהודי הוא מעולם התענוג, ואינו יכול להתקיים ללא תענוג (דרכי נעם' תשע"ז, עמ' תכ).

## הדרך להתמודד עם פגעי הדור

ובפרט בדורנו, כפי שדרש כ"ק אדמו"ר מסלונים שליט"א:

אמנם מאז ומתמיד 'רחמנא ליבא בעי', אך היו דורות שיכלו להחזיק מעמד גם מבלי לפתח את החלק של הלב. אך בדורות אלו שנתקלקלו האוירים ונתחזקה מאד משיכת הלב והחיות בצד הטומאה, אין אדם יכול להחזיק מעמד בלי החלק הרגשי של עבודת ה', ואין מי שלא זקוק לכך.

באמת המניע לעבודת ה' לא צריך להיות רק מפני התענוג שבה, אבל הגוף אינו מבין שפה אחרת, רק 'במאי בעית טפיי' (-במה תחפוץ יותר), מה אתה מפסיד ומאבד עבור מה.

זו הדרך להתמודד עם פגעי הדור, ובמיוחד בני הנעורים, כאשר זוכים לטעום טעם עבודת ה', 'ואני קרבת אלוקים לי טוב', שוב אין צורך להסביר להם דבר. להט האש של עבודת ה' היא הדרך היחידה להציל את הדור הצעיר.

מי שטעם מטוב ה', לעולם לא יצא לתרבות רעה. יתכן שתהיינה לו נפילות וירידות, אבל לעולם לא יוכל לעזוב לגמרי את דרך ה'!

כאשר נעמדת בפניו השאלה היסודית האם להשאר או לעזוב, הוא יודע את האמת, כי רבות כון מה חשיבא קבל התיא שבהתא (אקדמות לחג השבועות) - מה יש לעולם הזה על כל הנאותיו להציע לו כנגד התענוג הנפלא של אור הקדושה (עפ"י 'דרכי נעם בעבודת ה'', חלק ב, עמ' צז-קב).

## מה שיחסן אותנו מהרחוב המורעל

בהיכלי התורה נודעו ניגוניו מלאי הכיסופים של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת באר יעקב, בהיותם מעוררי לב וערגת קודש.

נוהג היה רבי משה שמואל להסב עם תלמידיו בשבת קודש, בסעודה שלישית או בקידושא רבא, להרצות בפניהם דברי תורה וחיזוק, מתובלים בסיפורים מגדולי ישראל, כשבין לבין הוא מרומם את אוירת השבת בניגוני הדביקות המושרים בפיו.

כאשר נשאל לפרש הנהגה זו, בה החל רק בעשרים שנותיו האחרונות, השיב, שכיום השתנו הדורות והרחוב כה נוראי ורקוב, עד שאין מנוס מלהכניס קצת 'ווארעמקייט' (-חמימות דקדושה) בלב התלמידים, כדי שיתחסנו מאווירת הרחוב הסוחפת, ועל ידי זה יהיה להם חוסן נפשי לעמוד מול הסביבה המורעלת.

הוי אומר: חזית המלחמה כיום, היא במקום הרגשי.

בזמן שעיקר כח היצר הוא בחוויות וריגושים ללא הרף, הדרך לנצחו היא לשלוף את הנשק הרגשי שלנו - הרגשים ותענוגים, בין בתורה ובין בעבודת השם.

## אם נכנסתי לישיבה רק עבור ה'קבלת השבת' - דייני

כן, כן, זה בהחלט אפשרי לחוש טעם נפלא ברוחניות, גם בדורנו אנו, ואף בקרב בני הנעורים. שח לי תלמיד, בוגר ישיבת 'מדרגת האדם', בראשות הרה"ג רבי אברהם זק שליט"א:

"מכל הדברים הנפלאים שקיבלנו בישיבה, ישנה חוויה מיוחדת החקוקה על לוח ליבי, והיא תפילת 'קבלת שבת', שהיתה מובילה אותנו להרגשה שמימית.

שני בחורים 'חזנים מומחים', ניהלו את התפילה כשהם עומדים על הבימה, עטופים בטליתות כמנהג. התפילה היתה מלאה בשירים ולחנים שונים, מקטע לקטע הבחורים נכנסו יותר לאוירה, אוירה של צלילי גן עדן...

את תפילת 'אנא בכח' שרנו בניגון רגש מיוחד כשכולנו מחובקים במעגל, ולאחר מכן היינו שרים את המילים (המיוחסות לרבי זושא מאניפולי זיע"א): "אני רוצה להיות טוב, אבא, תשמע אותי, בתשובה שלמה באהבה, ואם שומעים אותי כל יום אומר אותו דבר, עכשיו זה ברצינות, אני מבטיח לך".

בשלב הזה, כבר לא היה בחור אחד שלא הרהר בתשובה...

אבל "נקודת ההמראה" היתה כשהגענו ל'מזמור שיר ליום השבת', אז יצאנו אל השדה הפתוח, כשהשמים נצבעים במכחולה הקסום של שקיעה, ושרנו את המזמור בניגון מיוחד, ומכאן ואילך הוספנו עוד שירים לאין מספר. שירים שקטים, שמחים, וסוערים. שרנו בישיבה, בעמידה, ואף בריקוד (בדרך הליכה). היה כמין "חוק" בישיבה, שכל בחור שמגיע אליה, "חייב" להביא עמו לפחות שיר אחד לקבלת שבת. וכך צברנו אוצר שירים מכל הגוונים...

חוויתי שם רגשות אדירים של מתיקות, דבקות בה', אחוות חברים, אי אפשר לתאר... קבלת שבת היתה אורכת לעתים שעתיים ויותר (!) כשאף אחד לא מסתכל על השעון, ולא חושב על אוכל... בשבתות הקיץ היינו מגיעים לסעודה לפעמים בשעה 10:00 בלילה. לפעמים אני מודה לקב"ה ואומר לו, שאפילו אם נכנסתי לישיבה רק עבור ה'קבלת שבת' הזה, דייני. החוויה הזו מחזיקה אותי בכל מעברי החיים, ואני כל כך מתגעגע אליה. יש לי חבר מהישיבה, שלצערי הפך לחילוני גמור, אולם כשאני פוגש אותו הוא אומר לי שהוא רוצה לחזור בתשובה, רק בגלל ה'קבלת שבת'."

### **האם אתה מאמין שיש שם מתיקות?**

לפני שנים, למד אצלי בחור שנחלש מעט ברוחניות, אולם ניכר היה עליו שניחון בנשמה מיוחדת.

ברוך ה' הוא התחזק והלך, ונחל הרבה סיפוק בעבודתו, אולם עדיין לא זכה לטעום 'מתיקות' בלימוד התורה.

לאחר שעבר לישיבה אחרת, החליט להוסיף על סדרי הלימוד הקבועים, וקבע חברותא בין השעות 11:00 עד 1:00 בלילה. לילה אחד, כנראה שהוא לא שם לב לשעון, ו'בטעות' המשיך ללמוד עד 2:00. ופתאום באמצע הלימוד הוא נתן דפיקה אדירה על השולחן שלפניו, והחל לשאוג:

**"וואו! הרבנים צודקים! הם תמיד אמרו לי שיש מתיקות בלימוד התורה ולא האמנתי להם, עכשיו אני רואה שהם צודקים! יש מתיקות בלימוד!"...**

מה אירע שם?

הרבנים של הבחור (שזכיתי להימנות עליהם) האמינו בכל ליבם שיש טעם גן עדן בלימוד התורה, ותמיד ניסו להחדיר זאת לתוך ליבו.

אולם הוא - האמין ולא האמין. עד שבסופו של דבר הגיע הרגע, שבו הוא **זכה לטעום את הטעם**. ומאז זה הוסיף והלך...

אבל אם לא היה מי שיאמין בכך ויחזור על כך באזניו שוב ושוב בעקשנות - יתכן שהוא לא היה טועם את הטעם עד היום הזה.

ובכן, **הצעד הראשון הוא להאמין** שיש טעם הכי ערב ומתוק שבעולם, בין בלימוד ובין בתפילה ובין בקיום כל מצוה. ואם היו בני אדם מרגישים... אלא, שלא כל אחד זוכה בתחילה לטעום זאת. אכן מי שיתעקש להאמין שהטעם נמצא שם - בעזרת ה' יום אחד גם יזכה לטעום אותו.

## כמעט בלתי אפשרי לטעום בתמידות טעם מתוק

אמנם, גם לאחר שכבר זכה אדם לטעם בתורה ובעבודה, תמיד יגיעו שוב שעות, שבהם הוא לא ירגיש מתיקות. וזה נורמלי לגמרי.

אולם, מכיון שהוא כבר רכש בסיס של טעם ברוחניות, הרי שכל עבודת ה' שלו כבר התרוממה לרמה אחרת, ושוב לא יוכלו לקנות אותו בקלות עם תענוגי העולם הזה השקריים.

וכפי שסיפר חכם אחד:

בבחרותי התאוננתי פעם בפני מרן החזון איש זצ"ל, שאמנם יש במשך היום שעות שאני לומד בחשק, אבל יש שעות שקשה ללמוד מחוסר חשק.

ואמר לי מרן: "כך הוא דרכו של לימוד התורה, שאי אפשר שבמשך כל היום יהיה הלימוד בחשק, והעיקר שמתוך כל שעות היום יהיו כמה שעות שבהם לומדים מתוך חשק".

והוסיף: "אם לא באנשים גדולים, איני יודע, אולי החשק ללמוד אצלם הוא תמידי" (מעשה איש חלק ד, עמ' פה).

## מה ההבדל בין טעם העוף לטעם היין

מה פירוש המושג 'ליהנות מהמצוות'?

יש בכך שני רבדים:

**הרובד הראשון** - הפשוט יותר, הוא ה**סיפוק** מכך שעשיתי מה שנכון, האושר מה**הידעה** שקיימתי מצות ה'. וגם זה דבר גדול עד מאד.

**אולם הרובד השני** - שהוא עמוק ונדיר יותר, הוא כפשוטו **טעם ונעימות במצוה עצמה**, הנאה מהתקשרות לקדושת המצוה, מקירבת השם שבמצוה.

וכשמדובר בסוג זה של הנאה, יש לכל מצוה טעם ייחודי.

אם נפגוש אדם לאחר תפילת שחרית, ונשאל אותו: "האם הרגשת הבדל בין הטעם של מצות קריאת שמע לבין הטעם של מצות ציצית שקיימת?". יתכן שהוא יענה לנו: "לא הרגשתי הבדל, בשניהם היה לי סיפוק שעשיתי רצון ה'".

אולם אם נפגוש אותו לאחר שאכל סעודה דשנה, ונשאל אותו: "האם היה הבדל בין טעם העוף לטעם היין?", הרי הוא יביט בנו בפליאה, בטח שיש הבדל! הרי אלו שני טעמים שונים לגמרי!...

הוא אומר, כי חוש הטעם הגשמי שלו בריא ברוך ה', אך חוש הטעם הרוחני פגום, מעין קללתו של נחש שבכל מאכליו טועם רק טעם אחד.

ברם לאחר שיחדד אדם את חוש הטעם שלו, יוכל הוא להבחין כי לכל מצוה יש טעם ייחודי משלה. ואינו דומה 'טעם לולבי' לטעם כיבוד אב ואם. יתירה מכך, גם אותה מצוה עצמה יכולה לקבל גוונים חדשים של טעם כל יום ביומו.

## הוא בכלל לא האמין שיש הנאה

שוחחתי פעם עם בחור ישיבה שהתקשה ללמוד, ושאלתי אותו: "האם הרגשת אי פעם טעם בלימוד?".

השיב לי: "היו מספר פעמים שהבנתי היטב את הלימוד ואז הרגשתי **סיפוק** מהלימוד. אבל **הנאה**? אני לא מאמין בכלל שיש..."

אמרתי לו: "גם אני בגילך לא הרגשתי הנאה מהלימוד, וברוך השם לאחר מספר שנים התחלתי להרגיש את ההנאה. ואמנם לא כל הזמן אני מרגיש זאת, אבל לפחות בחלק מהזמן".

והוא מתווכח עמי: "אתה כנראה מתבלבל. מה שאתה מרגיש זה **סיפוק**, לא **הנאה**".

אמרתי לו: "אני מבטיח לך שאני מרגיש ה-נ-א-ה. ממש ממש הנאה, שיכולה להתחרות בכבוד עם כל הנאה גשמית אחרת שחוויתי, ותאמין לי שאיני משקר!"

ואז הוא התחיל קצת להאמין, אולי. כמוכן, זה עדיין לא יפתור לו את בעייתו, שהרי הוא עדיין לא טעם זאת מעולם. אולם זהו צעד ראשון הכרחי - להאמין שהנאה מרוחניות הוא דבר אמיתי ואפשרי.

בסעיפים הבאים נביא תיאורים מגדולי התורה והחסידות, איך שהרגישו טעם ומתיקות בעבודת ה'.

ניתן לכתוב על כך תרי"ג פרקים, וזו עוד לא תהיה ההתחלה. וכי איך ניתן לדחוס לתוך מילים כתובות - רגשות קודש נעלות, שביבי רשפי אש, ורבבות מלאכי רום המתלווים למצוה כשהיא מקויימת מתוך יראה ואהבה...

בכל זאת נביא כמה דוגמאות, וכשאנו קוראים את הסיפורים, נשתדל להתחבר לדברים, לקלוט לתוכנו מקצת מרגשי הקודש, ובעזרת ה' נידבק גם אנחנו בהרגשת המתיקות.

### **"כיצד יתכן שיש אנשים בעולם שאינם לומדים?"...**

בחודש אדר תשמ"א מסר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שיעור גדול ועצום בענין 'עודהו הטל עליהם' (בבא מציעא כב, א). למחרת בהגיעו לישיבה חזר שוב ושוב על עיקרי הדברים, והכל ראו בעליל את המתיקות הגדולה שהיתה לו עד שלא יכול להתנתק ממנה.

לפתע עצר ואמר: "יש לי קושיא גדולה: כיצד יתכן שישנם אנשים בעולם שאינם לומדים תורה? הרי מתיקותה גדולה כל כך, ואיך יכול אדם להתאפק מזה?... ושמה תאמרו שזה נובע מחמת שלא למדו, ולכן אינם יודעים ממתיקותה - הרי יש כאלו שלמדו בעבר, והפסיקו?"

הנוכחים ראו שהקושיא היתה גדולה מאוד בעיניו וחשב עליה שוב ושוב. אחר כך נענה ואמר: "אין על זה תשובה! רק שחייבים לומר שהללו מעולם לא למדו כראוי, כי ברור הוא, שמי שלמד וטעם נועם מתיקות התורה, לא יוכל להפסיק כל ימיו!"

### **האם גם מי שלא לומד בעיון יכול להרגיש תענוג?**

אולי יחשוב אדם, בודאי הרב שך הרגיש תענוג גדול, כי למד בעיון רב, אבל איני לומד אלא פשט, מה כבר יכול להיות מהנה בזה?

נאזין נא לדברי הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל בפני לומדי 'מפעל הש"ס': כשלומדים את סדר הש"ס הרי אי אפשר ללמוד כל כך בעיון ובעומקה של הלכה, הרי שחסר במקצת בידיעת התורה.

אמנם גם הלימוד גופא ללמוד בפשטות את ההלכה כשלעצמו דבר גדול הוא. 'והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו', אנו מבקשים על טעם מתיקות התורה אשר נמצא בפינו, עוד לפני שנכנסו להשכל, כבר בפינו לבד מונח מתיקות התורה.

איזו מתיקות נפלאה יש בעצם הדברים של 'אביי אמר יאוש שלא מדעת', איזו מתיקות נפלאה יש בעצם הדברים של 'שור שנגח את הפרה', איזו עריבות של תורה בפינו יש בהן (עפ"י ספר הזכרון 'לשמש שם אהל', חלק ב, עמ' תתקסג).

### **אותו פסוק, אותם מילים, אך בתוספת טעם**

בכל פסוק, כל ברכה, כל מאמר חז"ל - גנוז אור אלוקי מיוחד, שהרי מפיו יתברך ניתנו כולם. אם נתבונן בדברים ונתחבר אליהם, יזרח לנו האור הפנימי, והמילים המוכרות לכאורה, יאירו את דרכנו כפרוז'קטור רב עוצמה.

כפי שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:

שעיקר תורה שבעל פה **הוא להרגיש טעם** בדברי תורה וכמו שאמרו (פסחים קיט, א) זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין, ומה הם? טעמי תורה! להרגיש טעם בדברי תורה. וכמו שאמרו במשנה (אבות ד, יט) שמואל הקטן אומר בנפל אויבך אל תשׁמח ובכשלו אל יגל לבך פן ירצה ה' וירע בעיניו והשיב מעליו אפו, והם שני פסוקים במשלי (כד, יז-יח) והוא לא הוסיף כלום, אך שמואל הקטן **הרגיש אור וטעם מחודש בפסוקים אלו** מה שלא הרגיש אחר, וקבעם במשנה להועיל לכל מי שישנה המשנה הזו, שירגיש גם כן טעם מחודש. על דרך שאמר רבינו הקדוש רבי מרדכי יוסף זצלה"ה מאיזביצא במה שאמרו (מדרש רבה, מצורע) ברב ינאי שאמר: 'כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא הרוכל הזה והודיעני, היינו שעל ידי הרוכל - שהיה לו עסק ברכילות, שלכן נקרא רוכל - ואחר כך כשתיקן **הרגיש אור וטעם מחודש בהפסוק הזה**, וזה הועיל לרב ינאי ששמע מהרוכל הפסוק, שהרגיש גם כן טעם מחודש ('פרי צדיק', פרשת פנחס, אות יד). ונביא דוגמא לדברים.

סיפר לי ידיד עובד ה', שהוא למד פשט בברכת 'שהכל' מפי ילד בן 4. שפעם אחת שמע ילד בן 4 שמברך 'ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהכל' ואז נעצר הילד ושאל בתמימות: "מה, הכל?" והמשיך - 'נהיה בדבר'. מאז - סיים ידידי - בכל פעם שאני מברך 'שהכל' אני שם לב שהכוונה ל'הכל', **ממש ממש הכל!**

### **לא נמחתה מליבם רשמי אפיית המצות הלוחטת**

כאשר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל היה אופה מצות לפסח יחד עם בני קהילתו, הדי הקולות וקריאות הזירוז מפי רבי שמשון וחבורתו נשמעו היטב למרחקים. הוא שאג כאריה וחישמל את האוירה במקום, סוחף בלהט העשייה את כל המשתתפים. הרב הקרין חביבות של מצוה וחרדה מפני מכשול בחדא מחתא: מדי תחילת חיי רגעים נוספים של מלאכת הלישה והאפייה, היה מתלהט ורוגש מחדש כאש להבה. והתלהבות זו השפיעה על אף הרחוקים. בחצר שלפני המאפייה נאספו ילדי העיריה, שומרי מצוות לחצאין, הרב היה מכניסם פנימה כדי להטעימם מחוויית אש הקודש, וקולו 'לשם מצת מצוה' זעזע את נימי נפשם. עד היום, למרות שחלפו כבר עשרות שנים, מעידים הם כי לא נמחתה מליבם רשמי אותה אפיית מצות לוחטת. כיום, חובשים הם את ספסלי בית המדרש כאברכים מן המנין, וכך מתארים: "ישובים היינו על ה'ברזלים' בשכונה, והרב פינקוס הוציא אותנו מאפילה לאור גדול בלבביות ובחכמה רבה. הוא יכל לנו, כיון שכבר ניטעה בקרבנו להבה יהודית מעת הביקור באפיית המצות עם הרב בקולות וברקים". ומציינים הם את השעה הזו כאחד הגורמים לטהרת הלב שהכשירה את הקרקע לבאות ('קובץ גליונות', פסח תשע"ח).

### **כיום תמים היינו דבוקים בתענוג רוחני אין קץ**

שמא ירהר אדם ויאמר: אין לי הזדמנות להגיע לכאלו מעמדים מרגשים, כמו ה'עונג שבת של הרב הגאון', או 'אפיית המצות של הרב הצדיק', ובכלל אין לי חוש מוזיקלי... אז מנין אקח את הטעם? הבה נקרא מעט מספר 'נפש דוד', שכתב הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ-תאומים זצ"ל, אודות עצמו (עבור צאצאיו). נשים לב איך כל מצוה שקיים, הפכה אצלו למרגשת וממיסה לב:

בשנים האחרונות בכיתי ביותר בתפילת ערבית של מוצאי יום הכיפורים מאד מאד, ולבי נמס כדונג בזכרי על פרידתי ממקום קדוש ומיום הקדוש, אחרי אשר כיום תמים היינו דבוקים בעבודת ה' תכלית כל השנה כולה, בתענוג רוחני אין קץ, עונג על ה', ועתה נצטרך להפרד שנה תמימה, ובחודש העיבור עוד חודש אחד, ולחכות זמן הרב כל כך, עד שנוכה שנית להתענוג נפלא הזה.

באין רואים הייתי מנשק עצי הסוכה ביומו של שמיני עצרת. לא תתואר באומר ודברים עצבות לבי, בעת פנות היום של שמיני עצרת, בזכרי שקרוב העת להיפרד ממצוה חביבה זאת שנה שלמה, ולפעמים גם י"ג חודש, ולצאת מן המצוה שנכנסתי בתוכה, שאין דומה לה בכל התורה כולה.

וכן בהושענא רבה, לקחתי פעמים רבות פעמים את הלולב ומיניו, ומקרב לבי נשקתים אחת לאחת ובדמעות עיני הרטבתים, ובתפילה קצרה בפי שאזכה לראותם ולקיימם בשנה הבאה עלינו לטובה.

וכן הייתי נוהג בכיוצא בזה במצות השנתיות כאלו, ומורגל בפה לאמר 'קשה עלי פרידתם', וכאשר טבע האדם להתגעגע אחר אוהב נאמן ואח וכיוצא בזה אשר התראה איתו פעם אחת בשנה, ועוזב אותו לשנה בודאי, ואולי לזמן אשר לא נודע לו, כן הדבר הזה.

מצות נרות חנוכה היתה חביבה עלי עד מאוד, והייתי מתענג לישב בחדר שבו הנרות, לראותם ולהסתכל בהם בכל רגע, ולא הלכתי מאותו החדר רק כשהייתי אנוס על פי עבודת הציבור, ובכל זאת הייתי יושב נגד הפתח מאותו החדר, כדי להסתכל כפעם בפעם והייתי שש ושמח בהם הרבה.

הגדת סיפור יציאת מצרים, הלהיבה נפשי ולבבי וכל קרבי, עד כי בכל מאמצי כוחותי הגדתי. ובאמרי "והיא שעמדה" נזכרתי התלאות וההרפתקאות שהיו לאחינו בני ישראל מאז ומעולם, אשר לא יאומן ולא יתואר הנס הנפלא שעוד נתקיימו, ו'גדול הרועה שמצילן', ולא יכולתי להתאפק בשום אופן מבכיות, ועיני נגרו מעצמן בלי הפוגות.

כן כמה פעמים זלגו עיני דמעות שמחה, מרוב עליצות נפשי, אשר זכיתי לקיים מצות הגדת סיפור יציאת מצרים וד' כוסות ואכילת מצה ומרור ('נפש דוד').

בתיאורים האלו טמונה **עוצמה מדהימה**, דווקא משום שהם **מאד פשוטים**. לא מדובר כאן דווקא על אמירת 'חבורה' מרעישה, או ניהול 'טיש' במעמד מאות חסידים, אלא על קיום מצוות ה' כפשוטן, באהבה ובדבקות.

## **ב'אהבה רבה' הטעימני הבורא מעין עולם הבא**

ועתה נלמד מתוך סיפור, כמה ארוכה ומפותלת הדרך אל המתיקות. במשך כמה שנים הוא הרגיש מתיקות, ואז למשך זמן ארוך התחלף הטעם למר ממות, עד שלבסוף... תקראו בעצמכם.

סיפר על עצמו הגה"ק רבי אהרן ראטה זצ"ל, בעל 'שומר אמונים':

וידוע לכם, בני אהובי, אשר גיליתי לכם מכבר, אשר ענין יגיעות התפילה עוררו אותי ברחמי ה', אחרי שנטלו ממני בחינת התענוג והמתיקות בעבודת ה', ממה שהיה לי כמה שנים בימי הבחרות ואברכותי, ואחר כך נטלו ממני, ונשארתי בלי חיות בעבודת ה'.

נפלתי לירידה ומרירות גדול זמן גדול וארוך, והיה מר לי יותר ממות, ולא היה לי למי לספר גודל צרותי, והגם אם סיפרתי, לא היה מי שיושיע לי וליעץ לי איזה עצה.

עד אשר פעם אחת, מגודל מרירות לבבי בזכרי ימים מקדם, ימים אשר אלוקי ישמרני, ונכנס גודל מרירות בליבי עד אשר חשבתי **למה לי חיים כאלה, לחיות כמו שור אוכל עשב**, בלי עבודת התפילה בחיות.

וגמרתי בליבי שאתפלל תפילה במסירת נפש גדול כל כך, עד שהיה נגמר בלבבי שתצא נפשי במסירת נפש של תפילה, והתחלתי להתפלל בגודל יגיעות, שגם עכשיו לא אוכל לתאר במוחי ובלבבי, עד שכמעט נשארתי בלי חיות, כי לא היה חשוב בלבבי חיות כלל בלי עבודת ה'.

ואחר שכמעט נפסק חיותי, ריחם עלי הבורא הרחמן ברוב חמלתו. וכשהגעתי, כמדומה שהיה אז ב'אהבה רבה', **ופתאום נפתח לי אור גדול ונפלא, שהטעימני הבורא ברוך הוא אור נפלא כמעט מעין עולם הבא**, מה שלא היה לי מקודם אף בזמנים הטובים שהיה לי. והתבוננתי מזה המעשה הנורא, אשר אין שום הסתרה בעולם, ורק הקב"ה מבקש מהאדם שייגע עצמו ביגיעה גדולה לפניו, אז מרחם עליו, בלי ספק (עפ"י 'ספר התקנות' דף נג, מובא בהקדמת ספר 'עבודת הבורא', ירושלים תשמ"ט).

## **החרש והמנגינה**

הסיבה המרכזית שאדם מתרשל במצוות השם, היא מחמת שאין הוא מכיר את פנימיותה של היהדות!

הוא רואה את היהדות כאוסף של חוקים ופעולות מעשיות, אבל לא מכיר בנשמת הדברים, בחיות הפנימית הטמונה בתורה ובמצוות.

משל למה הדבר דומה?

מעשה בחרש, שחלף על פני תזמורת ענקית, שאנשים רבים מרקדים לפניה. ראה אותם מניעים ידיהם ורגליהם בתנועות משונות, ונראו לו הדברים מוזרים ביותר. סבר שהם השתטו.

עבר שם פיקח אחד ואמר לו לחרש: "במטותא ממך, אתה הוא השוטה. חסר לך את חוש השמיעה, ולכן אינך שומע את הנגינה הפועמת בתנועות הללו. אינך חש בהתאמה הגמורה שבין קצב הנגון לקצב התנועות החיצוניות".

כך מי שמתבונן אל חיי תורה ומצוות על פי מראה עיניו בלבד, ללא תחושת הניגון הפנימי המפעם בחיים אלה, ללא שמיעת המוסיקה האלוקית המתרוננת בתוך מעשי תורה ומצוות. מביט הוא על מעשי התורה והמצוות, כעל פעולות חיצוניות חסרות שחר.

**לא כן מי שיודע להאזין אל הנגינה הנפלאה, הנשמעת היטב למאמין, מבין הוא וחש את ההתאמה הנפלאה של כל מעשי המצוות עם הרגש והנגון הפנימי, הוא רגש האמונה והנגון האלוקי** (עפ"י 'אורי וישעי', להרה"ג אליאב אדרי שליט"א, עמ' קצא).

## **מדוע נישק הילד את הכלים הרטובים?...**

אם נאזין למנגינה, אזי גם פעולה הלכתית שנראית כביכול 'טכנית' ופשוטה, תהפוך למצוה נשגבת ומרגשת.

סיפר יהודי אחד: הגעתי למקוה הכלים, כדי לקיים את מצוות טבילת כלים כהרגלי (פשוט - להוציא הכלים מהשקית להטביל ולחזור לביתי...). ועיני צדו עיני יהודי ירושלמי שהגיע למקווה עם שיירה של לפחות שבעה בנים בלעה"ר, הוא החזיק בידיו את השקית בה מונחים הכלים והחל להסביר לילדיו (באידיש):

"בשקית זו יש כלים מסכנים ואומללים, הם מאד מאד רוצים לזכות לבשל דג וצ'ולנט לכבוד שבת, כדי שיהודים יקחו מהם אוכל ויברכו, אך הם מסכנים ואומללים הם טמאים! הכלים הללו מאד משתוקקים שיהודים ישירו לידם שירי שבת בשולחן שבת, אבל הם טמאים! אי, הכלים הללו רוצים להאכיל יהודי ולתת לו כח ללמוד תורה אבל הם לא טהורים! אוי 'דער רחמנותי' - פשוט צריך להתפלל על הכלים שבשקית - שהקב"ה יוציא אותם מאפילה לאורה".

הילדים הטהורים שהקשיבו היו נסערים מאד וכאובים, והביטו בשקית ברחמנות גדולה... או אז הוציא האבא את הכלים, אחז אחד מהם בידיו וברגש רב ברך "על טבילת כלים", הילדים ענו אמון בהתלהבות, והאבא הטביל את הכלי וכשהוציא אמר בהתרגשות לילדים "מזל טוב הכלי טהור!", והילדים בהתרגשות ניגשו לכלי ואיחלו לו 'מזל טוב', וכך עשו לכל כלי וכלי שיצא טהור מן המים! הגדיל לעשות אחד הילדים שבהתרגשות נשק לכלים!



לאחר מכן הכניס את הכלים לשקית ואמר לילדיו: "אה, ברוך ה' היתה סייעתא דשמיא מיוחדת, והכלים יצאו מטומאה לטהרה! עכשו הם יזכו לשמש יהודים שרוצים ללמוד תורה ולקיים מצוות".

לא אשכח - מסיים עד הראייה - את הצמרמורת שאחזה בי לגודל המעמד, ועד עצם היום הזה כשאני מטביל כלים, אני חש שאני לא עושה 'סתם מצווה' - אלא מצווה מיוחדת!

### **כיצד מפתחים את חוש הטעם הרוחני?**

בשלב ראשון, לא חייבים ליהנות מכל המצוות. כדאי להתחיל באופן חלקי, כדי שלפחות יהיו לו מצוות מסוימות שהוא אוהב.

לשם כך, צריך כל אדם להקשיב לעצמו, לחשוב מה מהנה אותו. כי כל אדם יש לו מצוות אחרות אליהן הוא מתחבר. אחד אוהב ונהנה מתפילה, השני משולחן שבת, השלישי ממצות סוכה, הרביעי מלימוד מוסר.

ולכן, אם רואה אדם כי נהנה הוא פעם אחת מפעולה רוחנית מסוימת, כדאי שיחזור עליה שוב ושוב, ומכאן יוכל להתרחב למצוות נוספות, כאשר ההנאה הרוחנית מתפשטת ומגיעה גם אליהם.

לדוגמא: נניח שיש לך טעם רק בברכה אחת מתוך כל הברכות, נניח ברכת "אלוקי, נשמה". אם תפתח את הרגש בברכה זו עוד ועוד, ותוסיף תמיד עוד רגש וכוונה בברכה זו, מובטח לך שבהמשך תמצא טעם גם בברכות נוספות.

למדת דף גמרא ופתאום הרגשת טעם במשפט מסוים? אל תברח ממנו, חזור עליו אפילו עשר פעמים במתיקות וערבות, ובכל פעם תרגיש שהמתיקות גוברת.

התפללת תפילת מנחה ביום חול, ופתאום הרגשת התעוררות מיוחדת בברכת 'ותחזינה'? דע לך שהרגע נפתחו לך שערי שמים, נצל את הרגע, ותתרומם בהמיית כיסופין 'לשובך לציון ברחמים'.

בליל שבת כששרים זמירות, יש צימאון גדול בעולם. הקשב למילים הקדושות שהנך שר, ותן לעצמך להיסחף לעולם רוחני אחר, מעין עולם הבא.

בוודאי שאף אחד אינו מוצא את כל הריגושים הרוחניים בין-רגע. אנו יוצאים למסע חיפוש אחרי הסיפוק הרוחני האישי שלך, לפעמים בישוב ולפעמים חוץ לישוב, מתוך הנחה שהוא קיים בוודאי, אלא שצריך לחפש אחריו.

והמשימה - מורכבת. משום שמטבע הדברים, הרבה חוגים מתמקדים בטווח צר של עבודה רוחנית, ולכן הרבה מהיחידים מתקשים למצוא את הסיפוק הרוחני המלא של עצמם. על כן יש להרחיב את האופקים הרוחניים, כדי לחפש ולמצוא את הטעם האישי שלך.

לדוגמא: לפעמים הנני עובר עם תלמידים על רשימת תרי"ג המצוות, כדי לנסות לחפש לאיזו מצוה הם מתחברים.

או לדוגמא: מטפל תורני אחד המליץ לאחד ממטופליו ללמוד דף אחד מכל מסכת בש"ס, ולבחון לאיזו מסכת הוא הכי מתחבר.

### **איי רבונו של עולם, הטעימני טעם שבת...**

אחת העצות המועילות, היא להקדים ולהתפלל לפני המצוה, שיזכנו הקב"ה לטעום את טעם המצוה.

אורח שהתארח פעם בערב שבת בביתו של רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל סיפר, כי שעות אחדות לפני כניסת השבת ראה את הצדיק מתהלך בחדרו, ובהתלהבות של קדושה מבקש בתחנונים:

"כד עייל שבתא - רבונו של עולם, הכנס נא את קדושת השבת אל קרבי, הבא נא את קדושת השבת לביתי". והוסיף להתחנן: "אנא, קל רחום, עשה שאחוש את טעם קדושת השבת במאכלי!"

וכך התכוון לשבת קודש מתוך תפילות ובקשות חוזרות ונשנות, שיהיה ראוי להכיל בקרב את קדושת השבת. כך נמשך הדבר עד אשר פרשה שבת קודש את כנפיה על היקום... (מאורות השבת, חלק ג, עמ' 15).

עוד מסופר, כי לרבי נתן מברסלב זיע"א היה תלמיד מובהק בשם רבי נחמן מטולטשין זצ"ל, והיה דרכו לאכול אצל רבי נתן.

"ופעם אחת היה הר' נחמן מטולטשין מייגע את עצמו כל היום בעשיית הסוכה של רבי נתן, ובעת האכילה אמר הר' נחמן לרבי נתן שאם מייגעין את עצמו כל היום בעשיית הסוכה, אזי טועמין טעם אחר בהסוכה. ואמר לו רבי נתן: זאת לא טעמת עדיין, לצעוק כל היום 'ריבנו של עולם הטעימנו נא טעם סוכה', איזה טעם שטועמין אחר כך בהסוכה" (עפ"י 'אבניה ברזל', אות יב).

### **מעשה קטן בהתלהבות חשוב יותר מאלפי מעשים בקרירות**

כמה שווה מצוה בהתלהבות, לעומת מצוה בקרירות?

לא פי שנים, אף לא פי עשר. פי כמה אלפים!

כפי שכתב ב'שם משמואל':

והנה ידוע שמעלת מעשים טובים אינה בכמות אלא באיכות וכאמרם ז"ל (מנחות קי, א) אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. והיינו שהמעשים טובים נחשבים רק לפי מדת ההתלהבות וכח הנפש שבהם, **ומעשה קטן שנעשה בהתלהבות וכח הנפש חשוב יותר מאלפי מעשים גדולים הנעשים בקרירות רוח** (עפ"י 'שם משמואל', שמות תרע"ז).

אכן, אל תחפש רק את התלהבות גדולה, אלא גם את ה'משהו'.

אמר פעם הסבא קדישא? מלכוּבִיץ זי"ע במוצאי שבת: "אשפענדאלע פון שבת - וואס פאר אזיסקייט דאס איז". אפילו **משהו** מההשראה של שבת - איזו מתיקות יש לו... (דרכי נעם' תשע"ה עמ' קלה).

### **האור הרוחני מגרש את היצר הרע**

כאשר זוכה האדם לשעת הארה רוחנית, וזוכה לטעום קרבת ה' אמיתית, הרי באותה שעה כמעט מתבטל היצר הרע שלו.

ואף שלאחר מכן חוזר הוא לחיים הרגילים, מכל מקום ככל שיחווה יותר שעות מוארות, יהיה לו יותר קל להתגבר על יצרו ולבטל את כוחו.

כמו שכתב ב'נתיבות שלום':

**כאשר מאיר האור ליהודי - אז אין יצר הרע!** שרק בזמן חשכות שולט היצר הרע, כמרומז במאמר הכתוב (תהלים קד, כ) 'תשת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער', היינו דבעת 'תשת חשך' - אז שולטים כחות הסטרא אחרא והיצרים האפלים. וכשאך 'תזרח השמש, יאספון' - כאשר מאיר האור ליהודי אז אין יצר הרע, **כי כאשר אור לו הוא רואה את האפסיות שבכל עניני עולם הזה.**

שעיקר כח היצר הרע הוא במקום של חשך, כי בשעה שהקב"ה עוזר ליהודי שעומד בשוב הדעת ובהארת הדעת, ורואה ומכיר את המלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה העומד עליו ורואה במעשיו, **הריהו שמור על ידי זה מהיצר הרע**, וכל כחו של היצר הרע אינו אלא בשעת חשכות הדעת שהחשיכו עיניהם של ישראל.

מעט מן האור דוחה הרבה חשך, והוא למעלה מכל היגיעות שהאדם משקיע לגרש את החשך, שענין הארת הדעת, מה שמרגיש כי אצל השי"ת חשכה כאורה, שומר עליו מכל פגע. ואלו הם התיקונים העילאיים ביותר.

**בעת שהשי"ת חונן ליהודי שעה של אור - זה הכח שעל ידו נעקר היצר הרע מעולמו ואין חשך ואין צלמות** (עפ"י 'נתיבות שלום', ריש פרשת מקץ).